

VERKIEZINGSPROGRAMMA
PROVINCIALE STATEN VAN FRYSLÂN 2019

SAMEN. STERKER. DOEN.

**Vv
D**

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Provinciale bestuurslaag voor eigenheid Fryslân	5
De VVD: voor doeners	6
1. De mens centraal	7
2. Fryslân: steeds beter bereikbaar en energiebewust	12
3. Een levendige provincie	19
4. Fryslân: een rijke provincie	23

Inleiding

Friese vrijheid

Heel lang heerste in Europa de overtuiging dat er geen volk bestond met zo'n groot vrijheidsbesef als dat van de Friezen. Sinds 1498 geldt de Friese vrijheid. Net als Fryslân, heeft ook de VVD een traditie met vrijheid. Het vrijheidsbesef is voor onze partij een vertrekpunt.

Wij hebben behoefte aan een 'nieuwe' Friese vrijheid. Maar hoe ziet die eruit? Als je het ons vraagt, begint die vrijheid bij de inwoners. Bij de inwoners van de provincie. Dáár zit de kracht van Fryslân. We moeten onze inwoners meer vertrouwen, serieus nemen en de ruimte geven voor initiatieven en nieuwe ideeën. Wanneer gesproken wordt over gemeenschap, moet de gemeenschap ook de kans en ruimte krijgen om het zélf te kunnen doen. Daartegenover staat dat dit simpelweg niet altijd kan.

Een (provinciale) overheid moet niet op de stoel van de inwoners gaan zitten en alles voor hen willen bepalen. Zoals in de tijd van de Friese vrijheid is de provincie er voor de inwoners en niet andersom. We moeten onszelf meer afvragen hoe we ruimte voor onze inwoners kunnen creëren. Geen gezag van bovenaf dat met overbodige, onbegrijpelijke regeltjes en nieuw beleid ieder initiatief wegneemt. Bij nieuwe provinciale voorstellen hoort de eerste vraag steeds te zijn: Heeft de provincie hier een rol of kunnen inwoners van Fryslân dit veel beter zelf? Deze verkenningsfase wordt helaas nu vaak overgeslagen. Dat kan en moet anders. Ook de hoeveelheid regels kan wat ons betreft wel een tikkeltje minder.

Maatregelen die zorgen voor een sterk en vitaal Fryslân juichen we van harte toe. Vergroten we de koek, dan valt er meer te verdelen en creëren we meer werkgelegenheid. Een sterke economische sector zorgt voor welvaart voor de provincie Fryslân en haar Friezen. Dit zorgt voor een stevig fundament, waardoor de mensen in Fryslân mee kunnen doen en actief deel uitmaken van de maatschappij. Oftewel: Friese vrijheid pur sang!

Inwoners moeten kunnen zien en ervaren waar zij belasting voor betalen. Belastingen moeten niet hoger zijn dan strikt noodzakelijk. Met het heffen van belasting eigent de overheid zich ruimte toe om te beslissen over uw geld. Soms moet dat, bijvoorbeeld bij dijken en wegen, maar vaak hoeft dit niet. Ook hier geldt de vraag bij iedere belastingmaatregel: Moet de overheid dit wel doen, of kunnen inwoners dit net zo goed, of misschien wel beter zelf? Deze vorm van Friese vrijheid is de beste garantie voor werk en economische ontwikkeling in Fryslân.

De wereld verandert snel. Proactief handelen is een voorwaarde. Niet afwachten tot veranderingen en trends een feit zijn, maar hier al in een zo vroeg mogelijk stadium bij aanhaken. Goede Friese resultaten uit het verleden zijn geen garantie voor succes van Fryslân in de toekomst. We gaan creatief om met nieuwe ontwikkelingen en hebben ruimte nodig om te experimenteren. We kijken met diverse invalshoeken naar innovaties. Hierin hebben onze ondernemende inwoners een grote rol - dit is niet alleen een taak van de overheid! Dit geldt ook voor de technologische vraagstukken die op ons afkomen. Fryslân is een provincie waar ook de millenniumgeneratie zich blijft thuis voelen.

Provinciale bestuurslaag voor eigenheid Fryslân

De provinciale bestuurslaag is één die ertoe doet! Zeker in Fryslân. Fryslân is een begrip. Zowel nationaal als internationaal. De eigenheid en identiteit van Fryslân maakt onze provincie krachtig. De provincie is de verbinder van die Friese identiteit en vormt de springplank naar de rest van Nederland. Daarbij moet de provincie zich wel beperken tot haar kerntaken. Juist zo laat zij haar toegevoegde waarde als bestuurslaag zien.

Belangen lopen ogenschijnlijk regelmatig uiteen. Ook in de Friese regio's. Juist hier is er een nadrukkelijke rol voor de provincie. De provincie staat voor het algemeen belang van alle Friezen en niet van één gemeente. De provincie heeft een bovenregionale functie, waarbij zij kijkt naar het brede belang van de hele provincie.

Provinciaal worden er belangrijke besluiten genomen, van natuur tot landbouw en van werk tot bereikbaarheid. Deze besluiten hebben grote invloed op ons allemaal, maar zijn niet altijd even zichtbaar. Als VVD vinden wij het belangrijk dat de provincie naast haar kerntaken optreedt als verbinder. Verbinder tussen gemeenten, verbinder tussen rijk en gemeenten en verbinder tussen gemeenten en Europa. Verbinden gaat in onze ogen alleen als wij náást gemeenten gaan staan en niet van bovenaf sturen. Gelijkwaardigheid van de partners is wat ons betreft de basis. Ieder met zijn eigen rol en verantwoordelijkheid. Wij vinden de praktijk binnen Fryslân waardevol. Wij vinden het belangrijk dat in samenwerkingsverbanden waarin de provincie participeert, dit op goede wijze op een heldere en voor iedereen begrijpelijke manier is geborgd.

De VVD: voor doeners

De VVD is er voor iedereen die er iets van wil maken. Voor wie zich met volle overtuiging inzet voor onze samenleving. Wij zijn er voor de doeners. Want zij maken Nederland tot één van de beste landen ter wereld om te leven. Dat betekent dat je als overheid alles op alles moet zetten om ze de vrijheid te geven om er iets van te maken. Het is aan de provincie om 'doeners' die ruimte te geven en zelf de kerntaken zo goed als mogelijk uit te voeren. Zodat iedereen die dat wil, vol overgave mee kan doen. Alleen zo maken we Nederland samen nóg beter. Wij denken en werken vanuit het liberalisme. Dat betekent dat wij een samenleving willen waarin mensen zo veel mogelijk vrijheid hebben. Onze vijf liberale kernwaarden zijn: vrijheid, verantwoordelijkheid, verdraagzaamheid, sociale rechtvaardigheid en de gelijkwaardigheid van alle mensen.

Vrijheid

Vrijheid van de mens is onmisbaar voor ontplooiing. We bedoelen dan vrijheid op geestelijk, staatkundig en materieel gebied. Deze vrijheid komt ieder mens toe, zonder enige discriminatie. De vrijheid moet zo groot mogelijk zijn. Er zijn wel grenzen aan persoonlijke vrijheid. De vrijheid van de een mag de vrijheid van de ander niet belemmeren. Ook moeten we oog hebben voor de belangen van toekomstige generaties.

Verantwoordelijkheid

Vrijheid beleef je alleen wanneer je ook besef hebt van verantwoordelijkheid, vinden liberalen. Een mens moet de gevolgen van zijn daden zelf dragen. Wie zichzelf niet kan redden, moet uiteraard hulp geboden worden. Maar daardoor mag besef van de eigen verantwoordelijkheid niet verdwijnen. Individuele verantwoordelijkheid vinden we een onderdeel van menswaardigheid. Dit houdt ook in: de verantwoording om met je eigen vrijheid om te gaan. Oftewel: jouw vrijheid houdt dáár op, waar de vrijheid van een ander begint.

Verdraagzaamheid

Verdraagzaamheid is onlosmakelijk verbonden met vrijheid. De ware vrije mens laat ook anderen vrij. Worden grenzen

van het maatschappelijk toelaatbare overschreden? Dan moet de overheid ingrijpen. Ook is verdraagzaamheid tussen verschillende groepen noodzakelijk. Wij verwerpen klassenstrijd en terreur van minderheden of meerderheden. We moeten in gemeenschapsverband kunnen leven. Daardoor leven we met een bepaalde gebondenheid. Dit zien wij echter niet als beperking, maar als voorwaarde om de vrijheid van iedereen te verzekeren. De overheid bepaalt de mate en vorm van deze gebondenheid. Daarbij moet de overheid een zo groot mogelijke geestelijke, staatkundige en maatschappelijke vrijheid waarborgen voor iedereen.

Sociale rechtvaardigheid

Sociale rechtvaardigheid moet bevorderd worden. Daarmee schept de overheid gelijke kansen voor iedereen. Eventueel verleent de overheid bijstand. Niet iedereen heeft dezelfde mogelijkheden. Maar gelijke ontwikkelings- en ontplooiingskansen zijn een liberaal verlangen. Ongelijkheid zoveel mogelijk opheffen, is ons doel. Het waren de liberalen die begonnen met de bouw van sociale wetgeving om mensen te helpen. Liberalen willen mensen kansen geven, ook als iets níet is gelukt. Sociale wetgeving als springplank, niet als vangnet.

Gelijkwaardigheid

Mensen zijn niet gelijk. Wél gelijkwaardig. De stem van iedere stemgerechtigde is evenveel waard. Wie in een regelgevende positie zit, is niet meer waard dan andere inwoners. Voor de overheid dient iedereen in gelijke situaties gelijk behandeld te worden. Iedereen heeft recht op ontplooiing. Iedereen heeft recht op vrijheid in geestelijk, staatkundig en materieel opzicht. Deze rechten zijn ongeacht geestelijke overtuiging, huidskleur, nationaliteit, seksuele geaardheid, geslacht of maatschappelijke positie. Discriminatie is uit den boze.

1. De mens centraal

We wonen in de mooiste provincie van Nederland! Dat vindt de wereldberoemde reisgids Lonely Planet, maar wij Friezen vinden dit zelf ook. Zo zijn wij het gelukkigste volk van Nederland. Onze veelzijdigheid, trots, kracht, cultuur en eigen identiteit maken wie we zijn. Wij vinden het belangrijk dat iedereen, in alle leeftijden, zich blijft thuis voelen in Fryslân. Jongeren moeten zich kunnen ontplooiën en voor ouderen wensen wij dat ze volop blijven meedoen in de samenleving.

1.1 Leefbaarheid

De VVD is er voor iedereen. Voor jong en oud. Jongeren moeten in Fryslân alle mogelijkheden krijgen om zich te ontplooiën, uit te kunnen gaan, te werken en een huis te kunnen kopen. Maar ook ouderen moeten prettig in onze provincie kunnen blijven wonen, met een hoge kwaliteit van leven. Voorzieningen voor ouderen op het gebied van bijvoorbeeld wonen en zorg dienen op niveau te zijn. Ouderen moeten volop kunnen blijven meedoen in de samenleving. Wij willen dat ouderen zich makkelijk moeten kunnen omscholen om aantrekkelijk te blijven voor de arbeidsmarkt.

Maar hoe zorgen we er nu voor dat we als provincie gewild blijven? Op het gebied van wonen, studeren, recreëren, werken en bereikbaarheid? Leefbaarheid en krimp zijn op dit moment zeer actueel. Krimp beïnvloedt de leefbaarheid en andersom. Het is een zichzelf versterkende cirkel. Feit is dat zowel nationaal als internationaal er een trek naar (groot)stedelijke gebieden plaatsvindt. Er is serieus 'werk aan de winkel'. Wij geloven in de eigen verantwoordelijkheid van mensen. Geef mensen de ruimte en om hun ideeën vorm te geven. In de Friese samenleving kan dat. Juist hier.

Bewuste en Echte Betrokkenheid wordt hier nog met hoofdletters geschreven. Daarom kiezen wij er bewust voor om de Friezen de ruimte geven. Ruimte om eigen keuzes te maken voor ondernemen, wonen, werken, recreëren en hun leven verder in te vullen. Natuurlijk zijn er regels en afspraken. Die

zijn nodig. Maar die regels zijn er om mensen te helpen en hen van dienst te zijn. Ze moeten helder, duidelijk en begrijpelijk zijn. Onzinnige en idiote regels en afspraken moeten verdwijnen. Daar heeft niemand wat aan.

We gaan uit van 'Ja; dat moet mogelijk zijn'. Wij weten dat er grenzen zijn. Maar in basis willen we zaken mogelijk maken. Dat is onze basishouding als het gaat om de inrichting van Fryslân. We gaan graag met de mensen in gesprek om te zien wat we voor elkaar kunnen betekenen.

Leefbaarheid omvat een brede waaier van aspecten die de waardering van de leef- en woonomgeving bepalen. Het heeft een duidelijke relatie met de kwaliteit van de regionale economie, maar zeker ook de mate waarin de behoefte aan immateriële zaken wordt ingevuld. Daarbij kan gedacht worden aan onderwerpen als veiligheid, zorg, sport en onderwijs.

Veiligheid

Leefbaarheid en veiligheid zijn nauw met elkaar verbonden. Veiligheid is volgens ons één van de belangrijkste taken van de overheid. Veiligheid en vrijheid horen bij elkaar. De provincie Fryslân is één van de veiligste provincies van Nederland en dat moet zo blijven. Een veilige omgeving draagt bij aan een goed woon- en vestigingsklimaat.

Veiligheid is primair een taak van de gemeenten, samen met o.a. de politie en de veiligheidsregio's. Ook als provincie zetten wij ons in voor een veilig Fryslân: voor inwoners, ondernemers en bezoekers. De provincie doet dit o.a. op het gebied van ondermijning actief te overleggen het regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) en de betrokken gemeenten.

Zorg

Goede zorgvoorzieningen die aansluiten bij de behoefte van inwoners zijn belangrijk voor onze provincie. De afgelopen jaren is de inrichting van de zorgvoorzieningen gaan veranderen. Hoog-complexe zorg wordt meer geconcentreerd

aangeboden in de grootste ziekenhuizen, en veel voorkomende zorg wordt dichtbij huis georganiseerd in de poliklinieken van streekziekenhuizen en bij lokale huisartsen- en gezondheidscentra. Deze beweging komt de kwaliteit van de zorg ten goede, mits de beschikbaarheid en de bereikbaarheid gegarandeerd wordt. Formeel is de spreiding van de zorg geen provinciale taak. Maar de kwaliteit, beschikbaarheid en bereikbaarheid van zorg is een aandachtspunt vanuit de leefbaarheid in de provincie. Wij vinden het daarom van groot belang dat beschikbaarheid en bereikbaarheid alle aandacht krijgt. Daarnaast moet de provincie zich inzetten om het tekort aan huisartsen in Fryslân op te lossen.

Wij roepen dan ook de verantwoordelijke zorgaanbieders, zorgverzekeraars en het Rijk op om meer oog te hebben voor de situatie in plattelandsgebieden. Ook vragen wij deze organisaties aandacht voor het opleiden van meer zorgpersoneel. Met de uitrol van breedband in Friesland zou onze provincie voorloper kunnen zijn in de toepassing van e-health als aanvulling op (en niet 'ter vervanging van') de zorg die vanuit instellingen verleend wordt.

1.2 Wonen

Goed, fijn en veilig wonen is voor iedereen belangrijk. Een (t)huis waar je graag bent en dat past bij de wensen van de levensfase waarin je je bevindt. Zo'n basis is cruciaal voor het welzijn en welbevinden van Friezen. Er is balans nodig in het aanbod van woningen. Of het nu gaat om koop of huur; het aanbod moet matchen met de vraag.

De komende jaren is in de woningmarkt een nieuwe balans nodig. Wij willen woningbouwprogramma's de ruimte bieden. Beschikbaarheid, kwaliteit en passend bij de behoefte van de Friezen zijn daarbij de uitgangspunten. Zaken mogelijk maken is ons motto. Dat geldt zeker voor de woningmarkt. Minder regels, snellere procedures en creatief nadenken over nieuwe invullingen van gebouwen, zijn daarbij belangrijk. Denk daar bij aan het ombouwen van leegstaande bedrijfspanden

tot woningen (circulair bouwen). De omgevingswet kan deze flexibiliteit bieden.

Niet alles voorschrijven, maar luisteren naar mensen die op zoek zijn naar een woning en daar goede ideeën over hebben. Maak het uitkomen van dromen mogelijk: dát is waar wij in Fryslân voor staan.

Ook willen wij investeren in de kwaliteit van de woonomgeving. Zeker in kleine kernen is dit een uitdaging. Haal rotte kiezen weg, zodat de andere woningen zich op een goede manier kunnen ontwikkelen. Daarom stellen wij voor blijvend te investeren in het sloopfonds. Dit helpt de leefbaarheid van dorp, wijk en straat te versterken en zorgt voor een stabiele waardeontwikkeling van de goede woningen.

Starters

Ook voor starters hebben wij oog. Een goede start van de woningzoeker helpt bij het krijgen van een goede balans in de woningmarkt. Daarom werken wij aan een fonds om het starters mogelijk te maken om een goede eerste stap te maken op de woningmarkt.

Voor veel mensen lonkt wonen in het buitengebied. Wij willen hen die ruimte geven, door wederom 'Ja!' als basishouding te hebben. Combineer werk en wonen, verander bestemmingen en geef de ruimte aan ideeën van mensen. De woningmarkt biedt daarvoor heel mooie kansen.

De toenemende eenzaamheid, met name onder ouderen, valt ook ons op. 'Slim wonen' en de inrichting van de omgeving kunnen helpen die eenzaamheid te verminderen. De VVD is voorstander van de bouw van seniorenwoningen vanwege de vergrijzing van onze Friese bevolking. Ook willen wij dat er ruimte is voor andere woonvormen. Zo denken we aan kinderen die voor hun ouders op leeftijd willen zorgen en daarvoor hun huis willen verbouwen.

De eilanden

De Waddeneilanden kennen een specifieke problematiek op het gebied van wonen. Er is een overvloed aan werk, maar een enorm tekort aan woningen voor eilanders en hun personeel. De Waddengemeenten hebben zelf goede ideeën over hoe die problemen aan te pakken en wij verlangen hierin een flexibele opstelling van de Provincie. Meer regie voor de Waddengemeenten en minder beperkingen vanuit de provincie.

1.3 Werk en bedrijvigheid: versterken en verbeteren

De Friezen staan bekend om hun arbeidsethos. 'Net eamelje, mar dwaen!' We pakken zaken voortvarend op. Dit biedt alle kansen voor een sterk economisch Fryslân.

Fryslân kent een aantal sterke economische sectoren. Watertechnologie, toerisme en recreatie en agro zijn daar aansprekende voorbeelden van. Wij willen deze nu al sterke sectoren verder versterken, maar ook verbreden. Dit heeft positieve effecten op de hele Friese economie. Ook zijn er sectoren die groot economisch potentieel hebben, maar die nog extra aandacht nodig hebben om te kunnen groeien en bloeien. De snel opkomende sectoren duurzaamheid, energietransitie en circulaire economie zijn hier mooie voorbeelden van. Circulair Valley Heerenveen en communitypark Oosterwolde zijn hier mooie voorbeelden van!

Verbindingen

We blijven ondernemers ondersteunen in hun vernieuwing over de hele ontwikkelketen, van starter tot en met de opschaling van de productie. Goede digitale verbindingen zijn daarbij essentieel. Wij vinden daarom dat 5G-verbindingen de standaard moet zijn. Ook hoort iedereen te beschikken over glasvezel.

Zichtbaarheid

Daarnaast willen wij het vestigingsklimaat in Fryslân verder verbeteren. Wij willen bedrijven in staat stellen hun

concurrentiepositie te versterken. Daarbij past maatwerk in het ondersteunen van bedrijven en sectoren. En natuurlijk het schrappen van overbodige regels en het geven van ruimte om uit te breiden.

Bedrijven verdienen meer internationale mogelijkheden. Niet alleen om een goede concurrentiepositie te creëren binnen Nederland, maar ook daarbuiten. Handel begint met elkaar kennen en weten te vinden. Daarom willen wij inzetten op het creëren van meer internationale podia waar ondernemers elkaar ontmoeten en duidelijker zichtbaarheid op bestaande (inter)nationale podia. Ook willen wij meer aandacht voor zowel inkomende als uitgaande handelsmissies.

Ambassadeurs en lobbyisten

Friezen blijven waar zij zich ter wereld ook bevinden verbonden voelen met Fryslân. Dit willen wij benutten door sterker in te zetten op het ambassadeurschap door 'Friezen om útens'. In netwerkbijeenkomsten ontmoeten zij elkaar en onderhouden zij contacten.

Lobbyen in noordelijk verband is belangrijk. Doel is een gezamenlijk geluid te laten horen om de positie van het Noorden te versterken. Maar we willen ook inzetten op een eigen lobbyist; een meer gerichtere Friese lobby om onze economische belangen te vertegenwoordigen.

We zien graag een verdere intensivering van de samenwerking van de provincie met ondernemers, bedrijven en bedrijfssectoren. Het oprichten van een zogenoemde Friese economische adviesraad, die gevraagd en ongevraagd zwaarwegende adviezen geeft over economische issues aan de Provinciale Staten, zien wij in dat kader als een meerwaarde.

Bestaand boven nieuw

Een goed klimaat op bedrijventerreinen is een samenspel tussen ondernemers en overheden. Ons plan is een fonds op te richten voor de herstructurering van bestaande

bedrijventerreinen. Bijvoorbeeld een regeling “ruimte voor ruimte”. Maar ook samen met gemeenten werken aan voldoende beschikbare bedrijventerreinen.

Al deze maatregelen zorgen ervoor dat we de koek vergroten. Zo valt er meer te verdelen! Meer werkgelegenheid is een direct gevolg. Zo kunnen meer Friezen méédoen in Fryslân.

1.4 Onderwijs

Leeuwarden Studentenstad

Sinds 2018 hebben we als Fryslân weer een universiteit! Daar zijn we trots op. Leeuwarden wordt een echte, volwassen studentenstad. Dat is goed, want een provincie gedijt bij een sterke hoofdstad. Daar dragen wij graag aan bij door te investeren in betaalbare studentenhuysvesting en toonaangevende (internationale) topopleidingen, zoals op het gebied van cyber security en duurzaamheidsvraagstukken. Een uniek studieklimaat in een unieke omgeving waarbij wij als provincie er naar streven om Leeuwarden in de top van meest aantrekkelijke studiesteden.

Ook willen we inzetten op een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt. Betrek het bedrijfsleven hierbij. We hebben in Fryslân al een paar mooie voorbeelden hiervan. Bedrijven waar mensen op toonaangevende wijze een vak leren.

Laaggeletterdheid

Mee kunnen doen in de samenleving begint met taal. Oók met de geschreven taal. De provincie hoort als regievoerder gemeentelijke initiatieven te ondersteunen en verbindingen te leggen in en buiten de regio.

Maximale ontwikkeling

Ieder mens moet zich maximaal kunnen ontwikkelen. Ook op het gebied van onderwijs. Er is veel aandacht voor kinderen die moeilijk mee kunnen komen binnen het reguliere onderwijs. Wij willen dezelfde aandacht voor hoogbegaafde kinderen die

niet goed aansluiting vinden binnen het reguliere onderwijs. Graag kijken we hoe we onderwijs en bedrijven kunnen enthousiasmeren om ook deze kinderen extra uit te dagen om het maximale uit zichzelf te halen.

Dairycampus en WaterCampus

Waardevol zijn de Dairycampus en de WaterCampus (waarin Wetsus, het Centre of Expertise for Water technology (CEW) en Water Alliance nauw samenwerken) in Fryslân. Het vertalen van de wetenschappelijke vondsten van Wetsus en Dairy Campus naar de markt versterken de economische structuur van de provincie. Dit leidt tot groei van bedrijvigheid en daarmee tot een versnelling van de kenniseconomie in Fryslân. Deze instituten willen we graag behouden.

WaterCampus heeft grote ambities. Enkele daarvan zijn: verdubbeling van de werkgelegenheid, verdubbeling van de omzet in de watertechnologiesector en het in Fryslân op hoog academisch niveau opleiden van mensen tot watertechnoloog. Deze ambities zijn op grond van de huidige successen haalbaar, maar kunnen niet gerealiseerd worden zonder continuïteit van de huidige activiteiten en ondersteuning vanuit de regio daarbij. Het internationale succes van WaterCampus Leeuwarden stoelt onder meer op de jarenlange beleidsmatige, uitvoerende en financiële ondersteuning van het watertechnologiespeerpunt door provincie Fryslân en gemeente Leeuwarden. Dat is altijd de basis geweest waarop andere financiering aangetrokken kon worden. Ook in de periode tot 2021 is er die regionale basis. Die langetermijnvisie is cruciaal. Het lang gezamenlijk vasthouden aan een economisch doel, is essentieel voor het creëren en oogsten van succes.

ONZE AMBITIE

Iedereen, in alle leeftijden, moet zich thuis blijven voelen in Fryslân. Zowel inwoners als bedrijven. Hoe we dit willen realiseren:

- ruimte voor ontplooiing (jongeren) en omscholing (ouderen);
- ruimte voor eigen keuzes;
- een goede ruimte-indeling van landschap;
- balans op de woningmarkt (huur en koop, vraag en aanbod) met oog voor lokale aspecten;
- versterking en verbreding van sterke economische sectoren in Fryslân;
- extra aandacht voor opkomende sectoren;
- verbetering vestigingsklimaat bedrijven in Fryslân;
- op de kaart zetten van Leeuwarden als Studentenstad.

2. Fryslân: steeds beter bereikbaar en energiebewust

Fryslân is een fijne provincie om in te wonen, maar ook om in te werken. Onze provincie biedt een goed alternatief voor wonen en werken in de Randstad. Maar het kan beter. De infrastructuur kent vele verbeterpunten. Deze willen wij doorvoeren. Daarnaast willen we pionieren met nieuwe technologieën, zoals de hyperloop. Verder is het zaak om iedere Fries snelle, digitale verbindingen te kunnen bieden. Zo maken we de provincie interessanter als woon-, werk- en vakantiebestemming. Dat komt onze economie ten goede. Vooruitgang gebeurt met een kritisch oog naar de impact op de natuur. We zien graag regionale samenwerkingen met burgers en bedrijfsleven voor het ontwikkelen van een breder energieaanbod.

2.1 Bereikbaarheid

Goede bereikbaarheid is cruciaal voor Fryslân. Want in gebieden die bereikbaar zijn, vindt ontwikkeling plaats. Dan hebben we het over bereikbaarheid over water, via wegen, per spoor, via de lucht én digitaal. Bereikbaarheid is dé sleutel tot economische ontwikkeling. We moeten hierbij voortvarend anticiperen op de toekomst, want de ontwikkelingen gaan snel en de realisatie van infrastructuur duurt lang.

Kracht in ruimte

Het is van groot belang dat we onze bereikbaarheid verder verbeteren. Dit om prettig te blijven wonen en recreëren en om onze economie verder uit te bouwen. Ook kunnen we zo een nog beter alternatief zijn voor wonen en werken in de Randstad. Dit kan alleen wanneer mensen zich snel en efficiënt kunnen verplaatsen. Onze gedachte: vraag niet wat Den Haag voor ons kan doen, maar wat wij voor Den Haag kunnen doen. Nederland heeft behoefte aan ruimte. Die ruimte is de kracht van onze provincie.

Verbeteren van de leefbaarheid en bereikbaarheid van de stedelijke gebieden in Noord-Nederland vergt betere aansluitingen tussen auto- en fietsverkeer en het openbaar vervoer. Dit vraagt de komende jaren extra investeringen

in onder meer nieuwe fietspaden en fietssnelwegen parkeervoorzieningen bij de stations en extra capaciteit voor bus en trein. Kortom, wat willen we bereiken en hoe gaan we dat doen? Per modaliteit doen we suggesties voor een goed bereikbaar Noord-Nederland; voor nu en in de toekomst voor iedereen!

Voor een goede verbinding tussen wegtransport en transport via water kunnen containerterminals uitkomst bieden.

Vervoer via wegen

We verwachten de komende jaren een verdere groei van verkeer over de weg: zowel van personenvervoer als vrachtvervoer. De (staat van de) wegen moeten daarbij passen. Daarnaast willen we de veiligheid en betrouwbaarheid van de provinciale wegen blijven garanderen.

We denken onder meer aan:

- verdere verdubbeling/opwaardering van de N381 Emmen-Drachten;
- vervangen van de Skarster Rienbrug op de A6 door een aquaduct;
- oplossen problematiek van de bruggen in de Afsluitdijk middels verbreden van de weg en de sluis;
- verbeteren van de te krappe knooppunten bij Heerenveen en Drachten;
- het ontlasten van drukke steden en plaatsen door het 'last mile'-vervoer op een alternatieve wijze af te leggen. Bijvoorbeeld met onbemande transportmiddelen en het gebruik van apps;
- het bieden van ruimte aan innovatieve mobiliteit zoals zelfsturende auto's en hyperloop.

Vervoer via de bus

Het busvervoer op de drukke lijnen verloopt prima. Maar voor andere, minder drukke lijnen zijn er uitdagingen. Wij stellen het volgende voor:

- stimuleer de ontwikkeling van nieuwe combinaties van vervoer;

- het inzetten van apps en lokale aanbieders;
- overstappen moet eenvoudig en snel gaan;
- van aanbodgestuurd naar vraaggestuurd openbaar vervoer.

Vervoer over het spoor

Het spoor is onder andere van belang voor forenzenverkeer. Naast het behoud van de bereikbaarheid van de huidige stations in onze provincie willen we ook de reistijd per trein tussen de randstad en het noorden terugbrengen. Onze ideeën daarvoor:

- wij willen een proeftuin worden voor de Hyperloop;
- invoeren van extra (spits)treinen en diensten die aansluiten op behoeften van reizigers. Ook meer en snellere treinen in de driehoek Groningen-Leeuwarden-Zwolle realiseren;
- Drachten aan het spoor / Zuiderzeelijn;
- snellere trajecten;
- verbeterde internationale aansluitingen zoals Hamburg of Bremen
- stimuleer alternatieve vormen van energiegebruik, maar schrijf geen specifieke technologie voor. Laat de markt bepalen welke vorm het meest kansrijk is of wordt.

Vervoer via vaarwegen

Een robuust vaarwegennetwerk en een goede bereikbaarheid van de Zeehaven Harlingen en van de binnenhavens is van essentieel belang voor de economie en de werkgelegenheid van Fryslân. Multimodale transportmogelijkheden zijn een belangrijke vestigingsfactor voor nieuwe bedrijven om ook in de toekomst concurrerend te kunnen blijven. Vervoer over water is duurzaam en een alternatief om de drukte op de wegen te verminderen.

- de vaarwegen Lemmer-Delfzijl en verder ontsluiten voor grotere schepen;
- de sluis bij Kornwerderzand verbreden;
- de vaarverbinding richting de Waddeneilanden betrouwbaar houden.

Vervoer via de lucht

De aanwezigheid van een luchthaven draagt bij aan een snelle internationale bereikbaarheid van de regio. Het ondersteunt het vestigingsklimaat en maakt tal van ontwikkelingen mogelijk. De verbindingen van en naar luchthavens moeten snel en efficiënt zijn. Daarnaast zien we kansen voor de verdere ontwikkeling en innovaties op het gebied van drones.

Vervoer via de digitale snelweg

Datagebruik stijgt gigantisch en daarmee wordt de noodzaak van snelle en betrouwbare verbindingen groot. Beeldbellen en in de cloud werken zijn inmiddels vanzelfsprekend, maar zijn nog helemaal niet zo lang gemeengoed. Wat de toekomst zal brengen is moeilijk te voorspellen. Eén ding weten we: het datagebruik zal gigantisch blijven toenemen. Het is dan ook niet enkel zaak om deze verbindingen in Fryslân bij de tijd te brengen, maar ook om hierin voorop te gaan lopen. Glasvezel en 5G-verbindingen voor alle Friezen zijn daarbij onmisbaar.

2.2 Landschap, natuur, landbouw en water

Met de Friese natuur moeten we zorgvuldig omgaan. Dat moeten we met elkaar doen. Hier is een duidelijke rol weggelegd voor de provincie. De aanwezigheid van groen heeft bijvoorbeeld een invloed op het lokale klimaat en het welbevinden van onze inwoners en toeristen. Voor velen van hen is juist onze mooie natuur een van de belangrijkste redenen om voor Fryslân te kiezen.

Economie en natuur

De agrarische sector is van groot economisch en landschappelijk belang voor Fryslân. De sector heeft stappen gezet als het gaat om klimaat- en duurzaamheidsbeleid, door minder mineralen en gewasbescherming te gebruiken. Wij willen de sector hierin verder stimuleren. Gebruik van reststromen juichen wij toe, net als het meer kunnen gebruiken van eigen dierlijke mest om zo het kunstmest verbruik verder terug te dringen. Als er een keuze moet worden gemaakt tussen bescherming van natuur of mogelijkheden

voor economische ontwikkeling, dan horen (agrarische) ondernemersbelangen mee te wegen. Agrarische bedrijven met toekomstperspectief moeten de ruimte krijgen. Letterlijk, maar zeker ook figuurlijk. Bijvoorbeeld bedrijven die in de breedte willen groeien met activiteiten in de zorg, de recreatie of het landschapsbeheer. Hierbij geldt wel dat de agrarische mogelijkheden van aangrenzende bedrijven hierdoor niet worden beperkt.

We vinden een goede landbouwstructuur belangrijk. Het instrument kavelruil bewijst hierbij goede diensten. Daarnaast ondersteunen we het ontwikkelen van collectieven voor het uitvoeren van agrarisch natuurbeheer.

De VVD streeft economische groei en de groei van de natuurlijke waarde van Fryslân na. Economische bedrijvigheid en natuur kunnen elkaar versterken. Wij vinden het belangrijk om ook voor wat betreft de natuuropgaven goed te kijken naar toon en tempo. Ambities formuleren en scherp blijven op beschikbaar budget zijn belangrijke voorwaarden.

Daarbij moeten we kritisch kijken naar de eigen provinciale ambities die verder gaan dan nodig is. Wat ons betreft geldt het nationaal (en Europees) minimum als het Fries maximum. De provinciale overheid waakt er voor om bovenop nationale regels eigen provinciale regels te stellen en zal ondernemers niet dwingen tot een overschakeling tot duurzame bedrijfsvoering. Binnen de landbouw en industrie bestaat veel kennis en is er volop ontwikkeling. Graag kijken we samen met deze sectoren integraal naar vraagstukken die spelen om tot gedegen verbeteringen te komen.

Vanuit de overheid zorgen we voor de juiste incentives: de industrie wordt gestimuleerd in het zoeken van energiebesparing en inzet van vormen van duurzame energie. De landbouw wordt gestimuleerd in het vinden van duurzame oplossingen die de biodiversiteit in Fryslân bevorderen.

Veenweide

De oxidatie van het Friese veen vormt een probleem. Niet alleen voor de agrarische sector, maar voor de hele maatschappij. Er zijn verschillende manieren om dit vraagstuk op te pakken. Natuurlijk kunnen zaken van bovenaf worden opgelegd. Dit is niet ons streven. Wij vinden het belangrijk dat juist dit vraagstuk gezamenlijk wordt opgepakt. Het is een samenspel tussen boeren, natuurorganisaties, lokale en regionale overheden en de andere stakeholders. Hoe breder de basis, des te meer draagvlak er zal zijn. Een gebiedsspecifieke aanpak is hierin belangrijk. Er moet ruimte blijven voor lokale verschillen. Wij zijn geen voorstander van opkopen van vruchtbare landbouwgrond om deze om te vormen tot natuurgebied.

Duidelijkheid voor een lange termijn, dát is wat we willen. Niet in de laatste plaats voor de boeren. Wat kunnen zij verwachten en hoe kunnen zij hier op inspelen?

Genieten van natuur

Landbouw, natuur, recreatie en toerisme zijn hoofdgebruikers van het Friese landschap. Werkbare oplossingen vereisen creatief en multifunctioneel ruimtegebruik. Wij vinden dat er een goede balans moet zijn tussen beschermen, beleven en benutten van de natuur.

Afspraken over beheer en onderhoud van landschap en water moeten voor langere perioden worden afgesloten. Hierdoor kunnen agrariërs hun bedrijfsvoering afstemmen. De VVD wil natuur waar mensen van kunnen genieten. Natuurgebieden moeten opengesteld worden voor verschillende gebruikers en bezoekers. Dit is ook van groot belang voor de recreatie en toerisme.

Daarnaast willen we de gemeenten maximale ondersteuning bieden bij de bestrijding van dieren die grote overlast veroorzaken.

Vanzelfsprekend zijn wij voor het behoud van weidevogels in ons landschap. We kiezen daarbij voor een integrale aanpak van 'onderop'. Initiatieven vanuit de agrarische sector krijgen onze steun.

De wolf

We volgen de ontwikkelingen met betrekking tot de wolf in Fryslân op de voet. De afgelopen jaren zijn al enkele in het wild levende wolven gezien. De komende jaren zullen we zeker te maken krijgen met meerdere zwervende wolven in onze provincie die zich hier wellicht ook proberen te vestigen. Wij willen dat de provincie preventieve maatregelen ondersteunt en zorgt voor een goede schadeafhandeling.

Water

Water is één van de pijlers van een goede ruimtelijke ordening. Water heeft daarnaast een directe relatie met veiligheid, natuurbeheer, landbouw en drinkwaterbereiding. Wij zijn voorstander van waterbeheer waarin rekening gehouden wordt met de belangen van landbouw, veiligheid en natuur. Wij pleiten voor onderzoek naar waterbergingsgebieden en klimaatkanalen om te bepalen hoe deze kunnen worden ingezet tijdens droge perioden.

Waddenzee

Het Waddengebied (Unesco Werelderfgoed) is een bijzonder en uniek natuurgebied. Maar het is veel meer dan dat. Het is een thuis voor de eilanders. Voor badgasten is het een favoriete bestemming voor een vakantie of dagje weg. Het unieke karakter van het gebied mag wat ons betreft niet betekenen dat de ontwikkeling van het gebied stilstaat of op slot komt te zitten.

Het Rijk is voornemens een beheerautoriteit in te stellen. Dat hoeft van ons niet een nieuwe, groots opgetuigde ambtelijke organisatie te zijn. Er moet ruimte blijven voor de bevoegde organen, zoals gemeenten, provincie en Rijkswaterstaat om inbreng te houden. Overleg is prima met verschillende

belanghebbenden en belangenorganisaties. Primair vinden wij het belangrijk dat het overleg door de autoriteit beter gecoördineerd wordt en dat er een kaalslag komt in alle partijen die zich met de Wadden bezig houden.

2.3 Energietransitie: regionale aanpak

Nederland staat voor de grote uitdaging om de energievoorziening te verduurzamen als gevolg van internationale afspraken. Naar aanleiding hiervan heeft Fryslân energieambities geformuleerd. De druk op tijd en ruimte neemt toe. Innovaties zijn van belang bij de energietransitie. Ook als daar nog enige tijd aan gewerkt moet worden, zoals bij de gesmolten zoutreactor (MSR), al dan niet met Thorium. We moeten verder kijken dan onze neus lang is. Haalbare en betaalbare energie is voor de burger én onze economie van groot belang.

Een landelijke, uniforme aanpak zal niet werken. Daarvoor zijn de verschillen te groot. De energietransitie vergt samenwerking op regionaal niveau. Inwoners, bedrijven en overheden hebben een gezamenlijke uitdaging. Als geen ander kan de provincie partijen samenbrengen en innovaties aanjagen.

De energietransitie is veelomvattend. Het gaat om andere vormen van energie produceren, transporteren, leveren, zelf opwekken, opslaan en gebruiken. Dit heeft verstrekken gevolgen voor belangrijke onderdelen van de Nederlandse economie, de fysieke inrichting van ons land en de bestuurlijke en maatschappelijke verhoudingen. Oftewel: de transitie biedt nieuwe kansen voor bedrijvigheid, maar komt ook met onzekerheden en transitiepijn. Zo zien inwoners hun directe leefomgeving veranderen en worden zij geconfronteerd met hogere energienota's. Wij willen dan ook dat voor elke vorm van nieuwe energie de vraag wordt gesteld: Hoeveel energie levert het op en hoeveel CO2 bespaart het? En tegen welke maatschappelijke kosten.

Beter besparen dan verbruiken

De meest groene energie is de energie die je niet gebruikt. Daarom kiezen we voor forse investeringen in isolatie en energiebesparing. Isoleren van huizen levert een grote aardgasbesparing op. Ook is het belangrijk om efficiënt gebruik te maken van energiebronnen. Zo kan restwarmte worden gebruikt.

In het transport wordt een kwart van onze energie verbruikt. Verduurzaming daarvan gaat ook provincies aan als wegbeheerder en concessieverlener van een deel van het openbaar vervoer. Wij zoeken graag naar een gezonde balans tussen investeringen in duurzaamheid en het verwachte milieurendement. Toon en tempo moeten realistisch zijn.

(Wind)molens

Daarnaast blijven we van mening dat we onze mooie provincie niet verder moeten belasten met windmolenparken op land. De zee is daarvoor beter geschikt. Wij zullen dan ook actief alternatieven onder de aandacht blijven brengen. Voor die windparken die wel op het land zullen verrijzen, willen wij dat de omwonenden ruimhartig worden gecompenseerd. Ook moeten zij de mogelijkheid krijgen, om te participeren. Oftewel, niet alleen de lasten, maar ook de lusten. De WHO geluidsnomen zijn voor ons uitgangspunt.

Wel zijn wij van mening dat kleine windmolens op land (de zogenoemde Groninger windmolens) onder bepaalde voorwaarden toegestaan kunnen worden. Zo is het voor de VVD van belang dat dergelijke molens goed ruimtelijk inpasbaar zijn. Daarnaast moeten ze voorzien in de eigen energiebehoefte.

Van Fryslân kan niet meer worden gevraagd dan de eigen energieopgave. Wij geloven in de decentralisatie van energievoorzieningen. Zoveel mogelijk energie zo dicht mogelijk bij de verbruiker opwekken. Wij verzetten ons dan ook nadrukkelijk om in Fryslân de energieopgave van andere

delen van Nederland op te lossen. Fryslân telt de meeste energiecoöperaties van Nederland. Laat deze (nog) intensiever met elkaar samenwerken, zodat ze nog meer van elkaar kunnen leren.

Samen werken aan duurzaam systeem

Een duurzaam energiesysteem is een vestigingsfactor geworden. Bedrijven en grote onderwijsinstellingen die zich willen vestigen, nemen dit in hun overweging mee. Door stages en werkervaringsplaatsen bereiden jongeren zich voor op de nieuwe toekomst.

Bij de energietransitie worden burgers en bedrijven meegenomen in het proces. Het van bovenaf rigide opleggen van de energietransitie is volgens ons niet de juiste weg. Natuurlijk zullen er moeilijke beslissingen moeten worden genomen, maar het is belangrijk om zoveel mogelijk inwoners en bedrijven te enthousiasmeren om zelf de benodigde stappen in de energietransitie te zetten. Alleen met elkaar kunnen we deze klus klaren.

Inwoners moeten overigens niet gedwongen worden tot de overgang naar alternatieven, maar de vrijheid hebben om hun eigen keuzes te maken. Dit betekent dat inwoners meerdere keuzemogelijkheden moeten krijgen en dat heel snel in Fryslân geëxperimenteerd moet worden met alternatieven.

Alternatieve energie

Experimenten met het rijden op waterstof moeten in Fryslân gestimuleerd worden. Dit betekent ook dat er ruimte moet komen voor tankstations voor waterstof. Verder zijn wij een voorstander van geothermie, mits veilig toepasbaar, het winnen van warmte uit oppervlaktewater en 'blue energy'. Daarnaast willen wij ruimte bieden aan efficiënte en logische inpassing van zonne-energie. Wij kijken daarbij in de eerste plaats naar bedrijventerreinen en de daken in onze provincie. We willen namelijk niet dat de kwaliteit van ons landschap afneemt door grootschalige zonnepanelenparken.

Uitgangspunt is dat de provincie duurzaamheidsalternatieven zo veel mogelijk stimuleert door regels te verminderen en in te zetten op eenvoudiger procedures en zo min mogelijk door subsidies. Wanneer er wel subsidies worden verleend, moeten alle inwoners en bedrijven gelijk worden behandeld. Dit betekent geen (verkapte) inkomensnivellering of inkomenspolitiek als gevolg van het provinciaal duurzaamheidsbeleid.

Bestendig, duurzaam energieaanbod

De ambitie om te verduurzamen is enorm groot. Het is belangrijk om in toon en tempo de juiste stappen te nemen. De ontwikkelingen en groei op het duurzaamheidsgebied moeten robuust en bestendig zijn. Zo vormen ze een goed fundament onder al die ontwikkelingen die op velerlei vlak op ons af komen. De energietransitie raakt niet alleen onze inwoners en bedrijven, maar ook de eigen provinciale organisatie. De provincie zal daarin zelf het goede voorbeeld moeten geven door bijvoorbeeld het verduurzamen van eigen vastgoed. De afgelopen decennia zijn we afhankelijk geweest van een paar fossiele energiebronnen. Wij vinden het van belang dat er een breed, pluriform en duurzaam aanbod in de toekomst zal zijn in de wijze waarop energie wordt gewonnen en wordt getransporteerd.

ONZE AMBITIE

Wij staan voor een economisch sterke provincie.

Met ontwikkelingen in infrastructuur en behoud van natuur. Deze onderwerpen vatten we samen in de volgende tien punten:

- bereikbaarheid van Fryslân (over land, water en door de lucht) verbeteren;
- verbetering van en innovaties in de infrastructuur (provinciebreed);
- Fryslân interessanter maken als werkbestemming door betere verbindingen in het openbaar vervoer;
- snelle (digitale) verbindingen voor iedereen;
- energietransitie: samenwerken op regionaal niveau;
- fors investeren in energiebesparende oplossingen;
- geen windmolenparken op land, wel op zee;
- decentralisatie energievoorzieningen: zoveel mogelijk energie zo dicht mogelijk bij de gebruiker opwekken;
- inwoners en bedrijven enthousiasmeren om zelf de benodigde stappen in de energietransitie te zetten;
- alternatieve energiebronnen moeten robuust en bestendig zijn.

3. Een levendige provincie

Fryslân is een geweldige provincie. Een toonaangevend merk. Deze 'verborgen parel' staat op plek 3 in de top-10 van beste Europese bestemmingen! De hoogste plek ooit voor een Nederlandse bestemming; een koppositie die we graag behouden.

In Fryslân gebeurt veel. Er is een sterke 'Mienskipszin'. Of het nu gaat om dorps theater, de European Sports of All Games of om de Elfsteden Zwemtocht door Maarten van der Weijden; in Fryslân is het mogelijk en gebeurt dit ook! Daar zijn wij grutsk op.

3.1 Recreatie en toerisme: koppositie behouden

In onze provincie is het goed vertoeven en recreëren. Of nu gaat om onze watersport of ons ruime cultuuraanbod; Fryslân heeft heel veel te bieden. Het aantal toeristen neemt toe. Mede als gevolg van Leeuwarden-Fryslân 2018 Culturele Hoofdstad van Europa. Deze ontwikkeling moeten we vasthouden. Want recreatie en toerisme is een belangrijke economische sector voor Fryslân.

Wij vinden het van belang dat er een goed evenwicht is tussen de lokale gemeenschap en toeristische ontwikkelingen. Toeristen én inwoners moeten zich thuis voelen en blijven voelen.

Kansen in cultuurtoerisme

In onze ogen is er zeker nog het nodige mogelijk. Wij pleiten dan ook voor maximale verlenging van het toeristenseizoen, het versterken van het cultuurtoerisme en een goede spreiding van toeristen in onze provincie. Met name cultuurtoerisme kan nog veel verder ontwikkeld worden en biedt volop kansen voor Fryslân.

'Culturele Hoofdstad' moet de provincie iets blijven(ds) opleveren, ook op langere termijn. We moeten daarom ook ná 2018 doorgaan met 'het zijn van Culturele Hoofdstad'. Dit gaat op voor heel Fryslân, niet alleen Leeuwarden. Wij willen

graag Merk Fryslân inzetten om succesvol door te kunnen gaan met het op de kaart zetten van Fryslân. Merk Fryslân kan daarbij als bovenregionale verbinder fungeren voor de diverse regiomarketing organisaties die onze provincie kent. Ruimte voor plaatselijke kleur, met een duidelijk beeld naar buiten. Wij willen daarbij blijven inzetten op een specifieke aanpak voor het Waddengebied en Waddenzee Werelderfgoed.

Voor het op de kaart blijven zetten van Fryslân, vragen we ook de inzet van de toeristische ondernemer in Fryslân en het middelbaar en hoger onderwijs. Door samenwerking kunnen we meer uit het toerisme halen. We willen nieuwe toeristen trekken, de toeristische periode verbreden en toeristen spreiden over Fryslân. Bij het bevorderen van toerisme denken we ook aan onze eigen inwoners, als recreant en als bewoner. Wij vinden het van belang dat onze inwoner zich thuis voelt in zijn provincie en hier ook recreëert. Ons doel is een goed evenwicht tussen toerisme, toeristische groei en onze Mienskip.

3.2 Watersport: benut de USP's

Watersport is een van de grote toeristische trekkers van onze provincie. Van zeilen tot surfen, van kiten tot waterskiën. Dit alles is in Fryslân mogelijk en dit potentieel is naar onze mening ongeëvenaard in Nederland. Wij willen deze 'unique selling points' van onze provincie met verve blijven uitdragen en zoveel mogelijk versterken. Concreet betekent dit bijvoorbeeld werken aan de bewegwijzering van vaarwegen, het hebben van uniforme sluis- en brugtijden, een upgrade van havens, sluizen en vaarwegen en het wegnemen van knelpunten. Daarnaast willen we de faciliteiten voor het lozen van afvalwater uitbreiden en het opladen van elektrisch aangedreven schepen verder stimuleren. Onderzocht wordt of nieuwe vaarwegen ter ontsluiting van nieuwe vaargebieden gerealiseerd kunnen worden. Bij dit alles speelt de Marrekrite een belangrijke rol.

3.3 Fietspaden, wandelpaden en ruiterspaden

Samen met gemeenten willen wij kijken hoe wij de fiets-, wandel- en ruiterspaden nog verder kunnen versterken, verbinden en uitbreiden. Deze fietspaden hebben niet alleen een zuiver toeristisch belang, maar zij dragen ook aan bij de verbindingen tussen onze dorpen en steden. Met de opkomst van onder meer de elektrische fiets zijn de fietsafstanden aanzienlijk vergroot. Het hebben van een goed fietsnetwerk in Fryslân kan bijdrage aan de keuze van onze inwoners om te kiezen voor de fiets in plaats van andere vervoersmogelijkheden. Dit draagt bij aan onze duurzaamheidsambities en aan de ambitie om inwoners zo actief en vitaal mogelijk te laten blijven.

3.4 Sport: versterken typisch Friese sporten

Fryslân heeft volop ruimte voor beweging. Sport en beweging zijn belangrijk steunpilaren voor de bevordering van sociale ontwikkeling en van vitaliteit en gezondheid. Wij onderkennen het belang van zowel topsport als breedtesport. Maar daarbij moet wel een heldere verdeling van verantwoordelijkheden in het oog worden gehouden. Zo is breedtesport vooral het terrein van de gemeenten. Initiatieven die typische Friese sporten als skûtsjesilen, kaatsen en fierljeppen versterken, spreekt ons aan.

3.5 Cultuur: schatten in kaart brengen

Fryslân beschikt over veel natuurschoon en talloze prachtige musea. Een goed cultuuraanbod heeft een positief effect op de aantrekkingskracht van de provincie.

Om inwoners en toeristen goed te kunnen bedienen moeten we goed weten welke schatten onze provincie herbergt. Voor velen van ons is het bijna vanzelfsprekend dat we in de mooiste provincie van Nederland wonen. Maar waarom moeten mensen precies naar Fryslân komen? Er zijn bijna teveel redenen om op te noemen. Het is in onze ogen dan ook verstandig om een cultureel(toeristische) hoofdstructuur in kaart te brengen. Welke schatten herbergt onze provincie en waar willen wij

(langdurig) provinciaal op inzetten? Wat onderscheidt ons van al die andere gebieden in Nederland, Europa en de wereld die inzetten op dezelfde toerist? Allemaal vragen die van groot belang zijn als wij een duidelijke toekomstbestendige koers willen blijven varen.

Verder willen wij graag een fonds realiseren waaruit grote tentoonstellingen (blockbusters) gefinancierd kunnen worden.

Heroriëntatie: ruimte voor nieuwkomers

Wij zijn voorstander van een heroriëntatie van de culturele infrastructuur, omdat de meeste subsidies vaak op een historische wijze zijn ontstaan. Nieuwkomers in de sector kunnen zich daardoor moeilijk plaatsen waardoor nieuwe aanwas en innovatie bemoeilijkt wordt. Door goed te blijven kijken naar nut en noodzaak, wordt niet alleen prudent omgegaan met de financiële middelen, maar krijgen ook nieuwe initiatieven en innovatie de ruimte. Cultuur moet toegankelijk zijn voor onze inwoners.

Het opstellen van heldere en duidelijke subsidiekaders en criteria zijn van een groot belang. Wat mogen wij als provincie verwachten van de bijdrage die wordt geleverd? Daarbij zijn wij van mening dat er voldoende aandacht dient te zijn voor de vraag of een dergelijk initiatief ook zonder provinciale bijdrage tot stand kan komen en voorts dient er - zeker als het meerjarige subsidies betreft - voldoende aandacht te zijn van de vraag hoe en op welke termijn de subsidierelatie kan worden afgebouwd. Culturele projecten die permanent aan het subsidie-infuus liggen, dat willen we voorkomen. En dergelijke situatie kan zich alleen voordoen in het geval van een zeer uitzonderlijke, van fundamenteel belang zijnde, activiteit die Fryslân op de kaart zet.

Het behoud van cultureel erfgoed en monumentenzorg zijn taken waarbij wij een belangrijke rol zien voor de overheid. Fryslân heeft qua erfgoed heel veel te bieden, waaronder unieke oude panden, talloze monumentale steden, stadjes

en dorpen, aantrekkelijke kleine musea en een prachtig cultuurlandschap. Onze erfenis uit het verleden is het kapitaal voor de toekomst en daar moet voldoende aandacht, ook financieel, voor zijn. Ook externe financiering zoals restauratiefondsen zijn hierbij een kans voor Fryslân.

Friese taal: niet opleggen, maar stimuleren

Onderdeel van de Friese cultuur is vanzelfsprekend de Friese taal. Wij zijn 'grutsk' op de Friese taal; de tweede rijkstaal van Nederland. Het is een prachttaal met een sterk verbindend en onderscheidend karakter. Een taal die we graag in stand houden. Hoe doen we dat? Niet door het gebruik ervan op te leggen. De wettelijke bescherming van het Fries mag niet overgaan in een verplichting. Het verplichten van het Fries druist niet alleen in tegen onze liberale grondwaarden, maar zal ook averechts werken. Zeker op de langere termijn. Liever enthousiasmeren we mensen die het Fries willen leren en beoefenen. Dus wat ons betreft niet door interne stukken in het Fries te vertalen die vervolgens weer worden opgevraagd in het Nederlands. Hiermee voeren we een toneelstuk voor onszelf op. Beter is het om de Friese taal 'oer de grinzen hinne' te laten horen in bijvoorbeeld Friestalige films en muziek. Initiatieven als de Fryske Music Night en het Friese filmplatform New Noardic Wave passen daar goed bij.

Omrop Fryslân heeft naast de gangbare rol die een regionale omroep speelt in Fryslân, ook een specifieke taak in het stimuleren van de Friese taal. Dit rechtvaardigt een extra financiële bijdrage, die wel herkenbaar moet zijn binnen het totale kader van provinciale uitgaven aan het Friese taalbeleid.

A black horse is captured in a dynamic pose, running or galloping through a lush green field filled with yellow wildflowers. The horse's mane and tail are flowing, conveying a sense of motion and power. The background is a soft-focus green, suggesting a natural, outdoor setting.

ONZE AMBITIE

Fryslân scoort hoog in de reisgidsen. Om onze hoge positie als toeristische en culturele bestemming te houden en onze provincie interessant te houden voor (water)sport en recreatie, streven we de volgende doelen na:

- maximale verlenging van het toeristenseizoen;
- versterken van het cultuurtoerisme;
- goede spreiding van toeristen in onze provincie;
- langer de titel Culturele Hoofdstad benutten, in stad en provincie;
- upgrades doorvoeren voor versterking Fryslân als watersportbestemming;
- investeren in fiets-, wandel en ruiterpaden;
- versterken positie typisch Friese sporten;
- schatten in kaart brengen: Waar moet de toerist naartoe?;
- ruimte bieden voor nieuwkomers in culturele sector, fonds voor grote tentoonstellingen;
- van de Friese taal geen must maken, maar beoefenen ervan positief stimuleren.

4. Fryslân: een rijke provincie

Fryslân is nog steeds een rijke provincie. Ons doel is om in de top-3 van goedkoopste provincies te belanden. Dit kan onder meer door het verlagen van belastingen en het kritischer kijken naar subsidies. Verder houden wij niet van overmatige regelgeving. Europa hoeft zich niet te mengen in provinciale regelgeving en de provincie hoeft geen regels op reeds bestaande regels te verzinnen.

4.1 Omgaan met belastingen en subsidies

Dankzij de verkoop van de NUON-aandelen heeft de provincie veel reserves. Dit is geen excuus voor het verkanselen van geld. Beter is het om geld achter de hand te houden voor als het onverhoopt weer economisch slechter gaat of voor andere onverwachte kansen of bedreigingen.

De reserves van de provincie zijn in essentie voor de belastingbetaler. De belastingbetaler zou dit geld terug moeten krijgen en zelf moeten beslissen op welke wijze dit geld besteed wordt. Daarom pleiten wij voor het voortzetten van de verlaging van de opcenten die in 2015 gestart is, zodat de provincie in de top-3 van de goedkoopste provincies komt te staan als het om opcenten op de motorrijtuigenbelasting gaat. In Fryslân bestaat een grotere afhankelijkheid van de auto dan in andere gebieden van Nederland. Om deze reden moet de provincie het autobezit zo laag mogelijk belasten.

Scherp kijken naar subsidies

Daarnaast is een kritische kijk nodig op de subsidieverstreking door de provincie. Hierbij is het uitgangspunt dat een ieder zijn eigen broek moet op kunnen houden, dat subsidies alleen verstrekt worden als kern overheidstaken uitgevoerd worden door derden of als nieuwe ontwikkelingen gestimuleerd moeten worden. Maar dan alleen voor een beperkte periode. De provincie moet scherp kijken naar de effectiviteit van subsidies. In het geval dat een subsidie niet tot resultaten leidt of niet wordt voldaan aan de subsidievoorwaarden, dan moet de subsidie

ingetrokken worden. Bij misbruik van subsidie wordt het geld teruggevorderd.

Verder vinden we dat behoedzaam financieel beleid geboden blijft. 'We gaan er over, of we gaan er niet over.' Niets ertussenin. We staan voor een sluitende begroting en een degelijk financieel beleid is gebaseerd op transparantie en volgbaarheid. Tegenvallers in de exploitatie die tot een tekort leiden, moeten niet worden gedekt uit de algemene reserves. Zij moeten worden opgevangen door de tering naar de nering te zetten.

Een marktconforme exploitatie is het uitgangspunt. Wordt er een positief resultaat geboekt, dan kan het niet anders zijn dan dat dit positieve resultaat terugvloeit naar de provincie. Deze gelden kunnen dan weer gebruikt worden voor het aanjagen van andere initiatieven. Tevens vinden we dat leges en heffingen in beginsel kostendekkend moeten zijn.

Beter risicomanagement

Het risicomanagement bij grote projecten heeft teveel het kenmerk van het klaarzetten van een financiële buffer, waar vanuit financiële tegenvallers worden opgevangen. Hoewel het een goede zaak is dat er financiële buffers bestaan, vinden we dat het risicomanagement moet worden aangescherpt om daarmee zoveel als mogelijk te voorkomen dat er financiële tegenvallers ontstaan.

Een efficiënte organisatie

Wij verwachten dat veel van onze ideeën terugkomen in de Omgevingsvisie. Met het invoeren van de Omgevingswet verandert er veel in Nederland. Het is van belang dat de Provinciale organisatie voldoende is voorbereid op de totaal nieuwe manier van werken die de Omgevingswet met zich meebrengt. Wij vinden het belangrijk dat er de komende periode wordt ingezet op training en cultuuromslag om zo de inwoners optimaal van de voordelen van de Omgevingswet te kunnen laten profiteren.

4.2 Omgaan met Europa

De Europese Unie heeft een steeds grotere invloed op de provinciale beleidsterreinen. Om daadwerkelijk invloed uit te kunnen oefenen is het van belang dat we als Noord-Nederland gezamenlijk optrekken. Dat doen we bijvoorbeeld in het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN).

De VVD vindt het van belang de kennis op het gebied van beleidsvorming te vergroten en onze invloed aan te wenden om het beleid waar nodig te beïnvloeden. Dat geldt ook de Provinciale Staten, waar onze partij initiator was van het Platform Europa. Het Europa van de toekomst zet in op economische ontwikkeling door met name regionale samenwerking en vooral ook innovatie te stimuleren. Wij zien graag zoveel mogelijk samenhang in de verschillende Europese programma's en fondsen en dat barrières die (internationale en) regionale samenwerking belemmeren worden opgeheven.

Europa moet zich niet bezighouden met zaken die beter decentraal geregeld kunnen worden. Aan de andere kant moet de provincie zich niet bezighouden met zaken die al door het rijk of door Europa zijn geregeld. Geen Friese regels bovenop Haagse of Europese regels.

ONZE AMBITIE

Graag houden we onze provincie letterlijk en figuurlijk rijk. Financieel gezien hebben we daar enkele concrete doelen voor opgesteld. Als het gaat om Europese regelgeving, voorkomen we graag dubbele regels vanuit Europese, landelijke en provinciale overheden. Samengevat staan wij voor:

- een top-3 positie in de lijst van 'goedkoopste provincies';
- verlagingen van belastingen, onder meer op autobezit;
- beter risicomanagement, om aanbreken financiële buffers te voorkomen;
- goede voorbereiding op de Omgevingswet;
- uitoefenen van invloed op Europa door samenwerken met noordelijke provincies (SNN);
- het opheffen van barrières die de internationale en regionale samenwerking belemmeren;
- voorkomen van regels op regels door Europa/Den Haag/provincie.

Vv
D